

Att vara transperson i EU

– en jämförande analys av resultat från undersökningen om hbt-personer i EU

Sammanfattning

I artiklarna 1, 2 och 3 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna garanteras människans rätt till värdighet, liv och integritet. I artiklarna 6, 7 och 8 garanteras rätten till frihet och säkerhet, till privatliv och familjeliv samt till skydd av personuppgifter. I artikel 14 erkänns rätten till utbildning och i artikel 20 rätten till likhet inför lagen. I artikel 21 garanteras rätten till icke-diskriminering, bland annat på grund av kön, och i artikel 35 erkänns rätten till hälsoskydd. I artikel 45 garanteras rätten till rörelse- och uppehållsfrihet och i artikel 47 rätten till ett effektivt rättsmedel och en opartisk domstol.

Det kön, manligt eller kvinnligt, som vi tilldelas vid födseln grundas på våra fysiska egenskaper. Det är dock inte säkert att detta motsvarar vår könsidentitet – det vill säga det som vi själva anser och upplever vara vårt kön. Eftersom allt fler transpersoner öppet vägrar identifiera sig som antingen man eller kvinna blir det allt tydligare att det upplevda könet inte kan pressas in i de strikta ramarna "manligt" eller "kvinnligt". Resultaten från den europeiska undersökningen om homosexuella, bisexuella och transpersoner (EU LGBT Survey, nedan kallad *hbt-undersökningen*) understryker behovet av att gå utanför dessa ramar både när det gäller allmänna köns- och genusdiskussioner i samhället och i utarbetandet av specifika lagrelaterade och politiska åtgärder.

De omfattande och jämförbara uppgifterna från hbt-undersökningen, som genomförts på uppdrag av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) och som belyser transpersoners vardag i Europeiska unionen och dess medlemsstater, bidrar till att möjliggöra en sådan utveckling.

"För mig som transperson är det livsviktigt att beslutsfattare och vårdgivare förstår att det finns mer än bara de två yttersta polerna i könsspektrumet. Man kan vara allt däremellan, och människor kan leva ett fullödigt liv utan att befinna sig i någon ände av spektrumet, alltså utan att vara helt och hållet antingen man eller kvinna. Vi behöver mer förståelse, men framför allt mer resurser och lagstöd för att kunna leva jämställt med andra människor." (Transkvinna, 28, Nederländerna)

Den fullständiga rapporten *Being Trans in the European Union* ("Att vara transperson i Europeiska unionen"), liksom denna sammanfattning, grundas på undersökningsresultat som använts för att analysera hur verkligheten upplevs av de 6 579 respondenter som själva identifierade sig som transpersoner – en övergripande term som omfattar alla som identifierar sig med ett annat kön och/eller upplever sig ha en annan könsidentitet än den de tilldelats vid födseln. Transpersoner i Europa och andra delar av världen använder vanligen denna term. Den har därför valts för att undvika sammanblandning med en av de möjliga identitetsgrupper som respondenterna hade att välja mellan (*transgender*). Även om resultaten inte kan anses vara representativa för alla transpersoner i EU, utgör de den största samlingen empiriska bevis av detta slag hittills som kan belysa transpersoners erfarenheter i olika delar av livet.

Viktiga slutsatser

Resultaten visar att transpersoners grundläggande rättigheter ofta kränks – diskriminering, våld och trakasserier är intensivare mot dem än mot homo- och bisexuella personer som deltagit i undersökningen. Dessa erfarenheter leder till bestående rädsla och

får vissa transpersoner att undvika vissa platser eller att dölja sin könsidentitet, vilket är ytterligare en begränsning av deras rättigheter.

De problem transpersoner möter när det gäller att fritt ge uttryck för sin upplevda könsidentitet befäster bristerna i allmänhetens kunskaper och medvetenhet om dessa personers identiteter och liv. Det skapar en ond cirkel av fruktan och okunnighet, intolerans, diskriminering och ibland hatrelaterat våld.

I de områden där handlingsplaner, positiva åtgärder och jämställdhetspolitik mot diskriminering är välutvecklade och tillämpas säger sig transpersonerna vara öppnare om sin könsidentitet. Undersökningsresultaten visar tydligt att rättsliga ramar och politiska instrument spelar roll. De bidrar till att skydda och främja grundläggande rättigheter och till att flytta fram gränserna för sociala normer och åsikter – vilket förbättrar människors liv.

FRA:s yttrande

Att stärka EU:s åtgärder och de nationella åtgärderna

Mot bakgrund av undersökningsresultaten, erfarenheter och befintlig lovande praxis i vissa EU-länder, uppmanas EU och dess medlemsstater att ta itu med frågor som gäller transpersoner. De bör särskilt beakta frågor om könsidentitet och könsuttryck som skyddsgrunder i sin politik, sina handlingsplaner och sina informationskampanjer för mänskliga rättigheter och icke-diskriminering.

Eftersom undersökningen har visat att diskriminering och våld på grund av en persons icke-konformistiska könsuttryck är vanligt, bör EU:s strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män förbättras så att den även innefattar åtgärder mot könsstereotyper, mot diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck och mot transfobi.

TRANSPERSONER SOM DELTAGIT I HBT-UNDERSÖKNINGEN

Mot bakgrund av mångfalden i gruppen transpersoner granskas i denna analys identitetsgrupper och undergrupper till dessa med vetskap om att de problem med grundläggande rättigheter som de drabbas av kan vara mycket olika. Även om tidigare forskning inom transområdet beskriver skillnader mellan transkvinnors, transmäns och andra transpersoners liv är detta första gången som en EU-omfattande undersökning gör det möjligt att jämföra de olika undergrupperna. Urvalet i hbt-undersökningen omfattar tillräckligt många personer i undergrupperna för att medge detaljerade jämförelser mellan dem (figur 1).

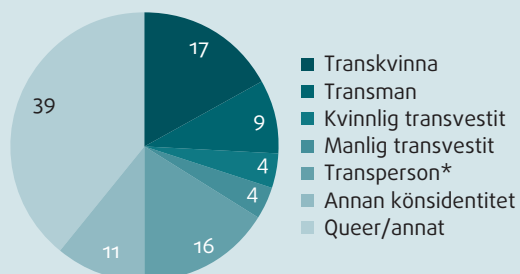
Dessa grupper – transkvinnor, transmän, kvinnliga transvestiter, manliga transvestiter, transgender, annan könsidentitet samt queer eller annat – motsvarar de termer som de transpersoner som deltagit i undersökningen själva har valt. Transpersonernas erfarenheter påverkas också av deras utbildning, socioekonomiska bakgrund och andra faktorer, vilket beaktas i analysen när så är relevant.

De deltagande transpersonernas egenskaper

De transpersoner som valt att delta i undersökningen

- är i genomsnitt unga – sju av tio är mellan 18 och 39 år gamla (genomsnittsålder 34),

Figur 1: Identitetsgrupper i urvalet av transpersoner (%)

Frågor: Behandlade variabler för följande frågor i undersökningen:

A2. När du föddes definierades ditt kön som? Kvinna/Man.

A3. Är/har du varit transperson? Ja.

A3.1 Var vänlig välj ett svar som passar dig bäst. 1 Transperson 2 Transsexuell 3 Kvinna med transsexuell bakgrund 4 Man med transsexuell bakgrund 5 Annan könsidentitet 6 Transvestit/Cross dresser 7 Queer 8 Annat, fyll i:

Anm.: Respondenterna i kategorierna "transperson" och "transsexuell" omgrupperades till transmän och transkvinnor – för mer information se bilaga 2 i huvudrapporten.

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

* I den svenska versionen av frågeformuläret har både den övergripande termen *trans person* och benämningen på identitetsgruppen *transgender* översatts med "*transperson*". Här borde det hellre ha stått *transgender*. Ö.a.

- kan delas in i olika undergrupper (identitetsgrupper), med dubbelt så många transkvinnor som transmän, och nästan lika många kvinnliga som manliga transvestiter,
- är lika ofta högutbildade som lågutbildade,
- ligger oftare än genomsnittsbefolkningen inom den lägre inkomstkvarteren,
- beskriver sin sexuella läggning som bi- eller homosexuell, eller använder andra termer,
- är oftast inte i ett förhållande – en tredjedel lever i ensamhushåll,
- bor oftare i stadsmiljö.

Urvalet transpersoner är mycket diversifierat, det finns olika valda underidentiteter eller undergrupper, olika upplevd könstillhörighet (man upplever sig vara man, kvinna eller något annat), olika könsuttryck och olika sätt att förhålla sig till och leva med sin könsidentitet (öppenhet, socialt och/eller medicinskt könsbyte).

Hälften av de transpersoner som deltog i undersökningen har högre **utbildning** (högskola, universitet eller högre, 53 %). Hälften av de transpersoner som deltog i undersökningen (51 %) anger att de har avlönat arbete, vilket inkluderar tillfällig ledighet. En av fyra studerar (24 %) och 13 % är arbetslösa. En liten del av urvalet utför oavlönat eller frivilligt arbete, är pensionerade eller ej i arbete på annat sätt.

Inkomstfördelningen i hela hbt-urvalet motsvarar den i befolkningen i stort¹, med omkring en fjärdedel av respondenterna i varje kategori. Transpersonernas hushållsinkomster ligger dock i högre grad än homo- och bisexuellas inkomster i den lägsta kvartilen och mer sällan i den högsta kvartilen.

Omkring hälften av respondenterna i alla transgrupper angav att de vid tidpunkten för undersökningen inte hade ett **förhållande** (48 %) och de flesta uppgav ensamstående som **civilstånd** (75 %). En av sju respondenter var gift eller hade registrerat partnerskap (15 %).

Diskriminering

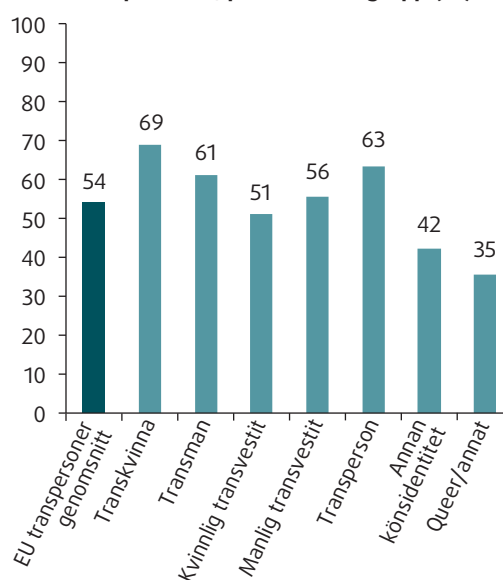
"Jag skulle vilja att mitt upplevda kön var irrelevant. Jag borde få sköta mina egna angelägenheter och behandlas rättvist och med respekt oavsett hur jag framställer mig själv. Jag vill bara ha rätten att vara mig själv utan att behöva bry mig om vad andra tycker." (Transperson, 42, Storbritannien)

Alla människors rätt till jämlik och fullständig delaktighet i samhället utan diskriminering är en förutsättning för inkluderande och sammanhållande samhällen som drar full nytta av sin humankapital och garanterar välmående och välfärd för alla sina medborgare. I det avseendet är hbt-undersökningens resultat oroväckande. De visar att jämlikhet för transpersoner än så länge är ett svåruppnåeligt mål som kräver beslutsamma åtgärder på EU-nivå och på medlemsstatsnivå.

Under det år som föregick undersökningen hade över hälften av de transpersoner som deltog i undersökningen (54 %) känt sig personligen diskriminerade eller trakasserade på grund av att de uppfattats som transpersoner, vilket kan jämföras med 47 % av alla hbt-respondenter. De respondenter som var unga, inte lönearbetade eller låg i en lägre inkomstklass upplevde oftare diskriminering. Dessutom var det så att ju öppnare transpersonerna var om att de är

¹ Härlett från inkomstfördelningsresultaten av European Social Survey (ESS), se bilaga 2 till huvudrapporten för närmare information.

Figur 2: Respondenter som under de senaste 12 månaderna känt sig diskriminerade eller trakasserade på grund av att de uppfattats som transpersoner, per identitetsgrupp (%)

Fråga: C2A. Under de senaste 12 månaderna, i det land du bor i, har du personligen känt dig diskriminerad eller trakasserad på grund av att du har uppfattats som: D. Transperson. Ja.

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

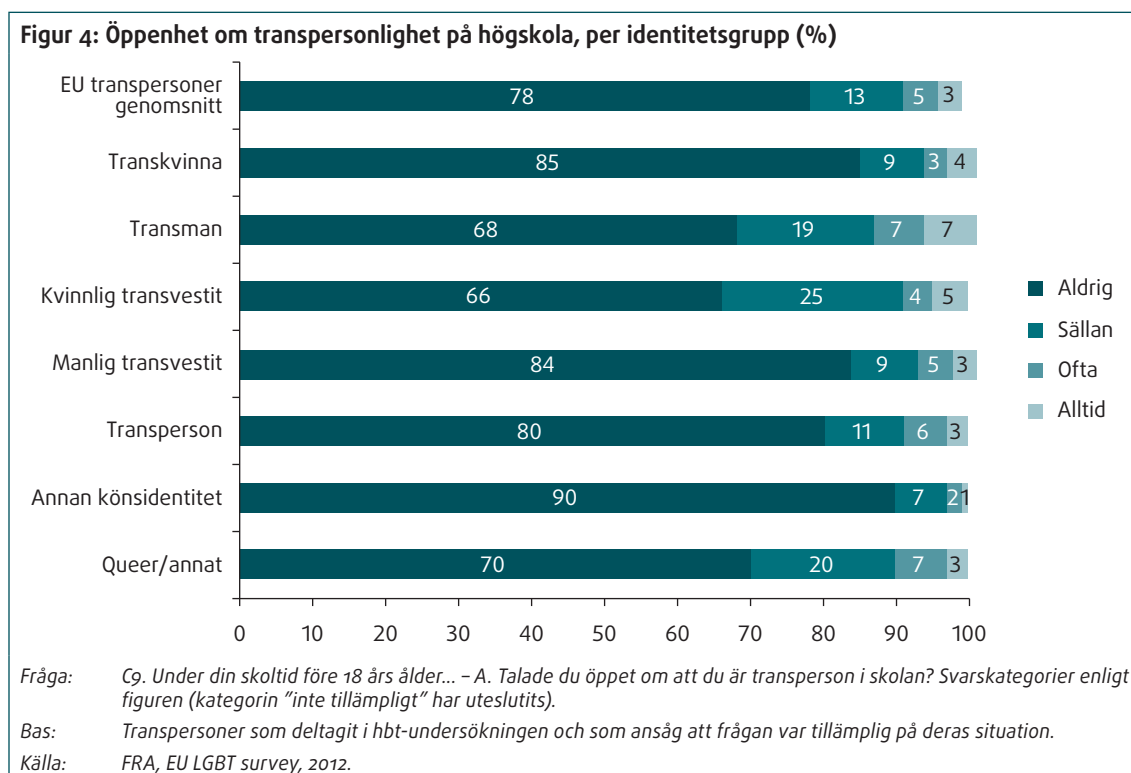
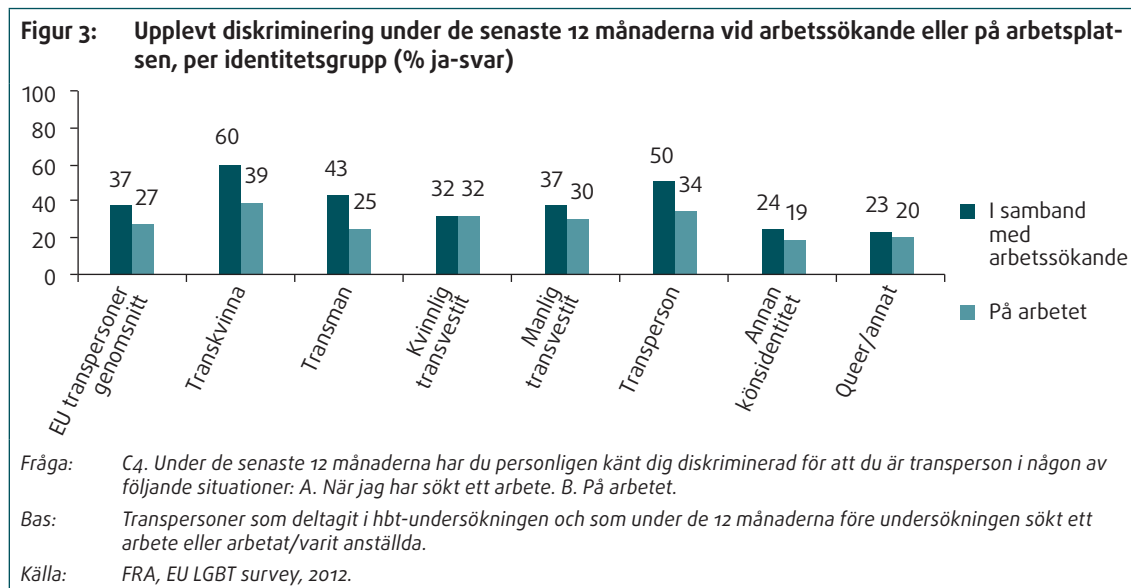
eller har varit transpersoner, desto större var sannolikheten för att de upplevt diskriminering.

Undersökningen omfattade erfarenheter av diskriminering inom flera områden av samhällslivet.

- Sysselsättning: Mer än var tredje transperson hade känt sig diskriminerad på grund av sin transpersonlighet vid arbetsökande (37 %) och en

fjärdedel (27 %) rapporterade diskriminering på arbetet.

- Utbildning: En fjärdedel av de transpersoner som deltog i undersökningen och som själva gått i skola/på universitet eller haft barn i skola/på universitet, svarade att de känt sig personligen diskriminerade av personal inom skola/universitet under de 12 månaderna före undersökningen. Om man bara ser till transpersoner som är studenter ökar siffran till 29 %.

Figur 5: Anledningar till att den senaste diskriminerande incidenten inte anmäls (% av fallen)

Frågor: C6. Fundera på senaste incidenten, anmälde du eller någon annan incidenten någon annanstans? Nej.
C7. Varför anmäldes den inte?

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen och som upplevt diskriminering men inte anmält den senaste diskriminerande incidenten.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

- Hälsovård: Omkring en femtedel av de respondenter som utnyttjat hälsovård (22 %) eller sociala tjänster (19 %) under året före undersökningen hade känt sig diskriminerade av hälsovårdspersonal eller personal inom socialtjänsten på grund av att de var transpersoner.
- Varor och tjänster: Att vara ung, arbetslös och/eller ha en låg inkomst ökar sannolikheten att man ska ha upplevt diskriminering under året före undersökningen.

Det var bara ett fåtal respondenter som hade anmält den senaste diskriminerande incidenten. Transpersoner hade dock anmält den senaste incidenten i högre grad än övriga hbt-grupper. Mer än tre av fem transpersoner hade avstått från att anmäla incidenten på grund av att de var säkra på att ingenting skulle hända eller förändras ändå, och hälften av dem på grund av att de ansåg att en sådan incident inte var

lönt att anmäla eftersom "det händer hela tiden". Transpersoner som valt att delta i undersökningen var också oroliga för att händelsen inte skulle tas på allvar och de ville inte avslöja sin sexuella läggning och/eller könsidentitet. Nästan en tredjedel (30 %) visste inte hur eller var man kunde anmäla händelsen.

Att diskriminering rapporteras till de behöriga myndigheterna, t.ex. jämställdhetsorganen, är nödvändigt för att upprätthålla den befintliga rättsliga ramen som förbjuder diskriminering på grundval av könsidentitet inom arbetslivet. I det omarbetade jämställdhetsdirektivet (2006/54/EG) föreskrivs att jämställdhetsorgan ska inrättas med uppgiften att bistå personer som utsatts för diskriminering genom att driva klagomål (artikel 20.2 a). Medlemsstaterna ska också tillåta att civila organisationer kan bistå diskriminerade i rättsliga och administrativa förfaranden (artikel 17.2).

FRA:s yttrande

Diskriminering inom arbetslivet och i fråga om tillgång till varor och tjänster

Undersökningen visar ett slående starkt samband mellan könsuttryck och erfarenheter av diskriminering. Vid översynen av den nuvarande jämställdhetslagstiftningen eller antagandet av nya lagar på detta område bör EU:s lagstiftare se till att lagen också omfattar diskriminering på grund av könsidentitet. Det nuvarande rättsliga skydd som EU-lagstiftningen garanterar den som ska genomgå, genomgår eller har genomgått ett könsbyte bör utökas till att omfatta alla transpersoner.

Undersökningen visar att mycket få transpersoner anmäler den diskriminering de upplever till myndigheterna. EU bör fortsätta att noga övervaka hur effektiva de nationella organen och förfarandena för överklagande är i samband med genomförandet av det omarbetade jämställdhetsdirektivet (2006/54/EG) och direktivet om likabehandling i fråga om varor och tjänster (2004/113/EG). EU:s medlemsstater bör se till att jämställdhetsorgan och andra nationella mekanismer för klagomål har de befogenheter och resurser som behövs för att öka medvetenheten om diskriminering på grund av könsidentitet och bidra till att anmälningsfrekvensen förbättras.

EU:s medlemsstater bör se till att den offentliga sektorn utarbetar och genomför mångfaldsstrategier och likabehandlingspolicyer med full respekt för privatlivet, samt utbyter erfarenheter och bästa metoder för att möta transpersoners behov. Detta kan åstadkommas genom att man exempelvis antar uppförandekoder och underlättar byte av namn och könsmarkörer på anställningsrelaterade handlingar. Medlemsstaterna bör uppmuntra fackföreningarnas och arbetsgivarorganisationernas ansträngningar för att förbättra arbetsplatsernas och yrkesutbildningarnas policyer för mångfald och mot diskriminering.

Diskriminering inom utbildningsväsendet

Undersökningen visar att skolorna är ett område där transpersoner upplever mobbning och negativa reaktioner på grund av sitt könsuttryck eller sin könsidentitet. EU bör bidra till att bekämpa mobbning av transpersoner i skolorna, oavsett om det gäller elever eller föräldrar, som en del av åtgärderna mot könsstereotyper inom EU:s strategi för jämställdhet mellan kvinnor och män. EU:s program för utbildning bör uppmuntra till lärande i samspel med jämbördiga (peer learning) mellan medlemsstaterna och främja befintliga bästa metoder för att hantera transfobisk mobbning.

EU:s medlemsstater bör se till att skolorna tillhandahåller säkra och stödjande miljöer för transpersoner, utan diskriminering, mobbning och utstötning. Skolorna bör uppmuntras att anta allmänna anti-mobbningsstrategier som innefattar transfrågor.

De behöriga offentliga myndigheterna, som jämställdhetsorgan, nationella människorättsinstitutioner och barnombudsmän bör ha relevanta befogenheter och resurser och uppmuntras att utreda mobbning och diskriminering på grund av könsidentitet inom skolväsendet.

EU:s medlemsstater bör se till att objektiv information om könsidentiteter och könsuttryck ingår i läroplanerna, i syfte att uppmuntra respekt och förståelse bland personal och elever samt öka medvetenheten om de problem som transpersoner möter. EU:s medlemsstater bör erbjuda skolpersonal utbildning om hur man ska ta upp transfrågor i undervisningen och hur man ska hantera förekomst av mobbning och trakasserier på transfobiska grunder.

Diskriminering och tillgång till hälsovård

Undersökningen visar att omkring en femtedel av de respondenter som utnyttjat hälsovård eller sociala tjänster under året före undersökningen hade känt sig diskriminerade av hälsovårdspersonal eller personal inom socialtjänsten på grund av att de var transpersoner. EU:s medlemsstater bör se till att hälsovårdspersonal eller personal inom socialtjänsten erbjuder adekvat utbildning och medvetenhetshöjande information om transpersoners behov i samband med hälsovård för att undanröja fördomar och förbättra tjänsterna för transpersoner.

EU:s medlemsstater bör överväga att se till att specifika hälsotjänster för transpersoner finns tillgängliga och att transpersoner kan åtnjuta likabehandling och respekt i samband med hälsovårdstjänster. Medlemsstaterna bör överväga att underlätta könskorrigering behandling och i de fall sådan behandling inte är tillgänglig, främja tillgång till sådan behandling i en medlemsstat som erbjuder det.

EU:s medlemsstater bör låta transspecifik hälsovård ingå i sin hälsovårdspolitik och sina nationella hälsovårdsplaner och se till att folkhälsostudier, läroplaner och hälsovårdspolitiken också inkluderar transpersoner och deras behov.

Våld och trakasserier

”Att vara transperson i Litauen är det svåraste man kan föreställa sig. Jag lever i ständig skräck, och till slut vill man inte leva alls. [...] Jag upplever så mycket diskriminering, trakasserier och våld att det har blivit min vardag.” (Transperson, 25, Litauen)

Det mest slående resultatet i hbt-undersökningen är den höga förekomsten av upprepat våld och hatbrott som transpersoner utsätts för, vilket visar att det behövs en politik för att bekämpa hatbrott i hela EU.

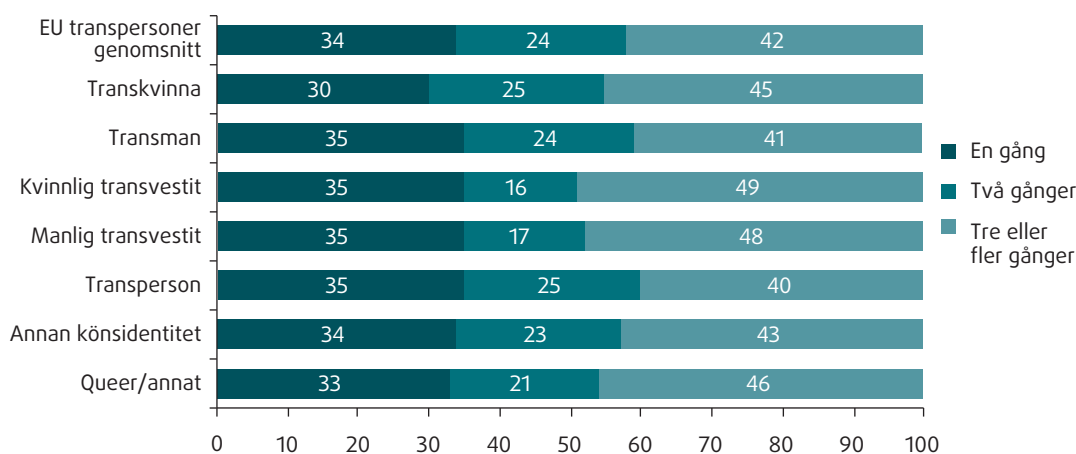
- I genomsnitt inträffar en incident av våld eller trakasserier per två transpersoner varje år, vilket

är dubbelt så mycket som för homosexuella och bisexuella respondenter.

- Omkring två av fem (44 %) transpersoner i undersökningen som utsatts för våld någon gång under de 12 månaderna före undersökningen angav att detta hänt två eller fler gånger under perioden.
- En uppdelning per identitetsgrupp visar att manliga och kvinnliga transvestiter oftast är de som har utsatts för flera våldsincidenter under perioden (tre gånger eller fler).

När det gäller våld som utövats oavsett skäl och inte bara på grund av respondentens könsidentitet är transpersoner den av alla hbt-grupper som oftast uppgår att de attackerats eller hotats med våld under

Figur 6: Respondenter som under de senaste 12 månaderna utsatts för eller hotats med fysiskt och/eller sexuellt våld, per antal incidenter och identitetsgrupper (%)

Fråga: FA1_3. Hur många gånger har någon attackerat dig fysiskt/sexuellt eller hotat dig med våld under de senaste 12 månaderna i den Europeiska unionen/i detta land?

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen och som under de 12 månaderna före undersökningen attackerats fysiskt/sexuellt eller hotats med våld.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

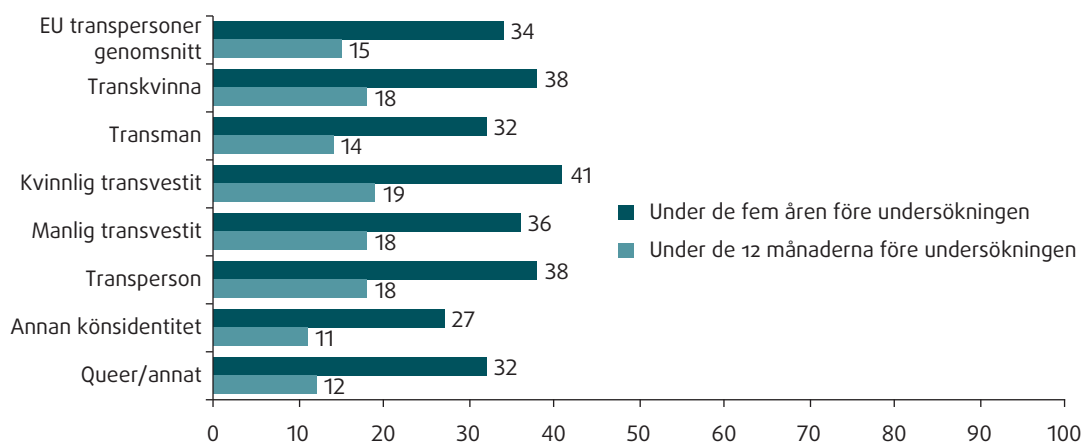
både den femårsperiod och den ettårsperiod som efterfrågas i undersökningen. Under de fem åren före undersökningen hade 34 % av alla transpersoner som deltog i den utsatts för eller hotats med våld, och 15 % hade utsatts för eller hotats med våld under de 12 månaderna före undersökningen.

Omkring var tionde (8 %) transperson hade blivit fysiskt eller sexuellt attackerade eller hotats med våld som de trodde helt eller delvis berodde på att

de uppfattats som transpersoner. Under de 12 månaderna före undersökningen var hatmotiverat våld vanligast mot transkvinnor (16 %), manliga transvestiter (14 %) och transpersoner (transgender) (11 %).

Bland alla som deltog i hbt-undersökningen var transpersonerna de som oftast hade polisanmält hatmotiverat våld. En av fem hade anmält den senaste hatmotiverade incidenten (21 %) och en av fyra hade anmält den allvarligaste incidenten (24 %).

Figur 7: Våld och hot om våld under de senaste fem åren och de senaste 12 månaderna, per identitetsgrupp (%)

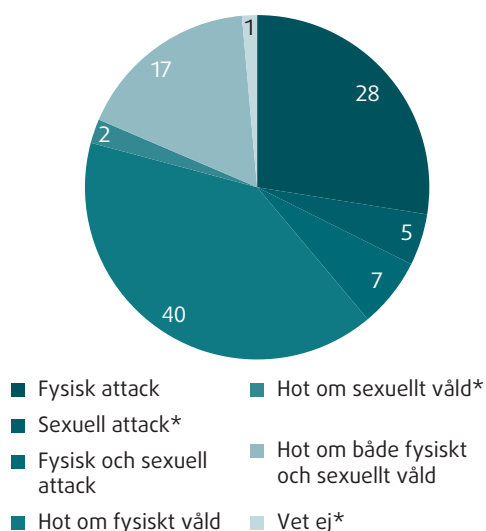
Frågor: F1_A. Under de senaste fem åren, har du blivit fysiskt/sexuellt attackerad eller hotats med våld hemma eller på annan plats (gatan, i kollektivtrafiken, på din arbetsplats etc.) av vilket skäl som helst? Ja.

FA1_2. När inträffade den SENASTE fysiska/sexuella attacken eller hot om våld? Under de senaste 12 månaderna.

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

Figur 8: De flesta incidenterna av hatmotiverat våld, per typ av våld (%)

Frågor: FA1_4. Om du tänker på den SENASTE fysiska/sexuella attacken eller hot om våld, vad hände dig då?

FA1_5. Tror du att den SENASTE incidenten då du attackerades fysiskt/sexuellt eller hotades med våld under de senaste 12 månaderna inträffade, helt eller delvis på grund av att du uppfattades som transperson?

Anmärkning: *Färre än 30 svar.

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen och som under de 12 månaderna före undersökningen attackerats fysiskt/sexuellt eller hotats med våld helt eller delvis på grund av att han/hon uppfattades som transperson.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

Bland skälen för att inte anmäla angavs bland annat följande:

- Djup misstro mot polismyndigheten: Hälften av respondenterna hade avstått från att anmäla då de antog att polisen inte skulle göra något och en av tre för att de antog att polisen inte kunde göra något.
- Rädsla för homofobiska och/eller transfobiska reaktioner från polisen (mer än en tredjedel av respondenterna).
- När det gäller hatmotiverade trakasserier svarade respondenterna oftast att incidenten inte var tillräckligt allvarig för att anmälas, eller att de inte hade tänkt på att den kunde anmälas.

I de fall hatmotiverat våld eller trakasserier anmälts till en annan organisation än polisen, hade de flesta transpersonerna anmält till en hbt-organisation (över hälften), en av tio hade anmält till en statlig eller

nationell institution, t.ex. jämställdhetsorgan) och omkring 7–15 % till en allmän stödorganisation för brottsoffer.

De som utövar våld och trakasserier är i de flesta fall okända män som agerar i grupp. De hatmotiverade incidenterna sker nästan lika ofta inomhus som utomhus, medan hatmotiverade trakasserier något oftare sker på offentliga platser inomhus. Bland alla platser *utomhus* nämner transpersonerna oftast incidenter på gator, torg, parkeringar eller andra offentliga platser. Bland alla platser *inomhus* inträffade hatmotiverat våld oftast i hemmet, medan hatmotiverade trakasserier oftast inträffade på arbetsplatsen. En tiondel av de senaste incidenterna av trakasserier skedde på nätet eller via e-post, inklusive Facebook och Twitter.

”Homofobi och transfobi kränker den mänskliga värdigheten. Homofobiska och transfobiska attityder är oförenliga med de värden och principer som ligger till grund för den Europeiska unionen – i enlighet med artikel 2 i fördraget.”

Europeiska kommissionen (2013), *”The Commission’s actions are making LGBT rights a reality”, SPEECH/13/424, Haag, 17 maj 2013.*

Våld och trakasserier kränker rätten till liv och rätten till respekt för fysisk och psykisk integritet, och därmed den mänskliga värdigheten. Dessa rättigheter skyddas av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Europaparlamentet har uppmanat medlemsstaterna att ”registrera och utreda hatbrott mot hbt-personer² och anta strafflagstiftning som förbjuder uppvisning till hat på grund av sexuell läggning och könsidentitet.” I rekommendation Rec(2010)5 uppmanar också Europarådet medlemsstaterna att ”effektivt, opartiskt och utan onödigt dröjsmål utreda misstänkta fall av brott och andra händelser där offrets sexuella läggning eller könsidentitet skäligen misstänks ha utgjort ett motiv för förövaren”. Europarådet uppmanar också medlemsstaterna att se till att ”de som gör sig skyldiga till dessa handlingar ställs inför rätta och, för att undvika straffrihet, straffas när så är lämpligt”³.

2 Akronymen hbt innefattar även intersexuella personer. Europaparlamentets resolution av den 4 februari 2014 om EU:s färdplan mot homofobi och diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet (2013/2183(INI)).

3 Europarådet, ministerkommittén (2010), Rekommendation CM/Rec(2010)5 till medlemsstaterna om åtgärder för att motverka diskriminering som har samband med sexuell läggning eller könsidentitet.

Tabell: Platser där hatmotiverat våld och hot om våld inträffat under de senaste 12 månaderna (%)

	Senaste	Allvarligaste
I mitt hem	8	9
I något annat hus, lägenhet*	3	4
I skolan, universitetet*	5	6
På arbetsplatsen*	3	4
På ett kafé, en restaurang, pub, klubb	10	8
I en bil*	1	1
I kollektivtrafiken	9	7
I en idrottsklubb*	0	0
På annan plats inomhus*	2	3
På en gata, ett torg, en parkering eller annan offentlig plats	46	43
I en park, skog*	3	4
På en särskild hbt-mötesplats (t.ex. en klubb, bar) eller ett hbt-evenemang (t.ex. Pride)*	2	1
Annan plats utomhus*	5	7
Annat*	2	2

Fråga: FA1_10; FA2_10. Var inträffade det?

Anmärkning: *Färre än 30 svar.

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen och som under de 12 månaderna (senaste incidenten) eller de fem åren (allvarligaste incidenten) före undersökningen attackerats fysiskt/sexuellt eller hotats med våld helt eller delvis på grund av att han/hon uppfattades som transperson.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

”Jag har förödmjukats, misshandlats och förolämpats av både folk jag känner och inte känner, men jag har velat att människorna i min närhet ska förstå att jag är en människa som alla andra och att min sexuella läggning inte gör att jag är olik dem! Jag är en människa – en person. Jag är stolt över att vara homosexuell. Jag har aldrig ljugit och kommer aldrig att göra det, oavsett vilket pris [jag måste betala].” (Transperson, homosexuell, 29, Bulgarien)

FRA:s yttrande

Att bekämpa hatmotiverat våld och trakasserier mot transpersoner

Vid bedömningen av den nationella lagstiftning som överför Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem (EU:s brottsofferdirektiv), bör Europeiska kommissionen fästa särskilt avseende vid huruvida könsidentitet och könsuttryck inkluderats på ett lämpligt sätt som brottsoffrets personliga egenskaper vid individuella bedömningar.

I samband med genomförandet av EU:s brottsofferdirektiv bör medlemsstaterna vara uppmärksamma på skyddsbehovet hos brottsoffer som utsatts för brott på grund av sin könsidentitet (i enlighet med direktivets skäl 9, 17 och 56). EU:s medlemsstater bör, i enlighet med artikel 21 i brottsofferdirektivet, se till att transpersoners rätt till skydd av privatliv, bland annat uppgifter om tidigare namn och kön, respekteras till fullo under hela det straffrättsliga förfarandet.

EU:s medlemsstater bör överväga att anta straffrättsliga bestämmelser som ger skydd mot transfobiska brott och se till att de rättsvårdande myndigheterna utbildas för att hantera transfobiska brott på ett effektivt sätt, vilket bland annat innefattar insatser för att öka medvetenheten om transfrågor.

EU:s medlemsstater bör ta itu med underrapporteringen av hatbrott, däribland brott mot transpersoner, vilket också framhålls i rådets (rättsliga och inrikes frågor) slutsatser om att bekämpa hatbrott, som återspeglade slutsatserna från 2013 års FRA-konferens i Vilnius om grundläggande rättigheter. Medlemsstaterna uppmanas att vidta lämpliga åtgärder för att underlätta för brottsoffer att anmäla hatbrott, i möjligaste mån även via organisationer som företräder dem. Detta bör innefatta åtgärder för att stärka förtroendet för polisen och andra statliga myndigheter. De rättsvårdande myndigheterna bör därför få utbildning om hur de ska hantera ärenden som anmäls av transpersoner, särskilt i fråga om brottsofferstöd och systematisk rapportering av incidenter. Metoder som t.ex. "anmälan av tredje part", där icke-statliga organisationer engageras genom samarbete mellan flera olika instanser, kan också övervägas för att förbättra anmälningsfrekvensen.

EU:s medlemsstater bör se till att de rättsvårdande myndigheterna rapporterar, utreder och lagför hatbrott på grundval av könsidentitet och könsuttryck på ett korrekt sätt i linje med de ansträngningar som pågår för att förbättra och tillnära insamlingen av uppgifter om brott (exempelvis Eurostats arbetsgrupp om brottsstatistik och straffrättslig statistik inom ramen för EU:s handlingsplan för statistik 2011–2015). För att utarbeta bevisbaserade lagliga och politiska åtgärder bör medlemsstaterna samla in statistik om antalet brott och brottstyp samt brottsoffrens könsidentitet (i enlighet med artikel 28 samt skälen 56 och 64 i direktiv 2012/29/EU), liksom antalet dömda gärningsmän och vilken typ av straff som påförts.

Att leva som transperson

"Jag ser mig alltså som en man med feminina tendenser i en kvinnlig kropp. När jag talar med andra om detta tror de jag är galen. Du är antingen man eller kvinna, och så är det bara! Tja, så då är jag ingenting." (Kvinnlig transvestit, 32, Danmark)

Uppgifterna från undersökningen visar att många transpersoner växer upp och lever i en social miljö som till stor del är omedveten om transpersoners existens och behov. När rädslan som skapas av ständig utsatthet och diskriminering sammanfaller med andras okunskap – bland annat hos familjen, på jobbet eller i den sociala miljön – blir försvaret att gömma sig eller undvika att synas. Med det valet förstärker oundvikligen bristen på förståelse och erkännande av transpersonernas rättigheter. Stereotyper och okunskap om transpersoners vardag och rättigheter befäster negativa attityder hos allmänheten och dåligt bemötande av varierande grad, från dumma skämt och nedsättande kommentarer till allvarliga trakasserier och utestängning. På det viset skapas en osynlig bur, som hindrar jämställdhet och äventyrar transpersoners liv. Som många av de transpersoner som deltog i undersökningen påpekade, är de medborgare som upplever att de inte tillåts vara sig själva.

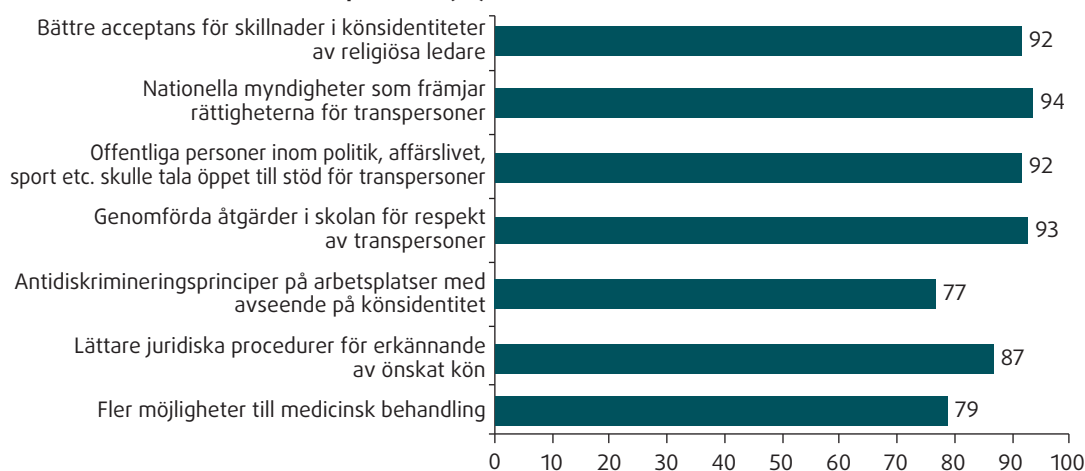
"Jag är säker på att jag hade utsatts för mer diskriminering och trakasserier om jag hade varit öppen med att jag är trans. När jag varit tvungen att nämna detta i rättsliga sammanhang har jag gjort det, men förutom min familj, vårdpersonal och före detta partner är det ingen som vet att jag inte föddes med manligt kön. Så jag har haft det ganska lätt, men det faktum att jag varit tvungen att hålla detta hemligt för att ha det så lätt är såklart inte bra." (Transman, 38, Nederländerna)

Att leva i en transnegativ miljö leder till att transpersoner anpassar sitt uttryck och sitt beteende.

- En tredjedel av alla transpersoner som deltog i undersökningen (32 %) undviker att ge uttryck för sin kön – eller sitt önskade kön – genom fysiska attribut eller klädsel av fruktan för att bli attackerade, hotade eller trakasserade.
- Hälften av de svarande transpersonerna anger att de undviker vissa platser eller lokaler på grund av rädsla.
- Nästan en av fem respondenter undviker att vara öppna om sin transpersonlighet till och med i sitt eget hem, och sex av tio undviker öppenhet i kollektivtrafiken.

Dessa svar understryker hur transpersoners vardagsliv påverkas av allmänhetens sociala åsikter och reaktioner gentemot transpersoner. Det gör att de inte kan åtnjuta rätten till respekt för privatlivet, vilket omfattar rätten att ge uttryck för sin identitet inom livets alla områden, även offentligt.

Figur 9: Respondenternas åsikter om vad som skulle behöva göras för att de skulle känna sig tryggare med att leva som transpersoner (%)

Fråga: TR6. Vad skulle behöva göras för att du skulle känna dig tryggare med att leva som transperson i [ditt land]? Utvalda kategorierna "instämmer" och "instämmer starkt".

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

"Livet som transperson är skrämmande. Jag är alltid på min vakt mot negativa reaktioner och känner att jag måste 'göra mig osynlig' i de flesta offentliga situationer, som i kollektivtrafiken och så vidare, bland annat genom att ha tjockare och mer lössittande kläder än jag skulle vilja." (Transsexuell, 39, Förenade kungariket)

Fyra av fem transpersoner som deltog i undersökningen uppgav att positiva åtgärder för att främja respekten för transpersoners mänskliga rättigheter, som jämställdhetsplaner, offentliga kampanjer eller särskilda tjänster, är mycket eller ganska ovanligt i det land de bor i. Mer än nio av tio respondenter (94 %) svarade att de skulle känna sig tryggare som transpersoner om nationella myndigheter skulle främja transpersoners rättigheter

Avsaknaden av identitetshandlingar som överensstämmer med den egna könsidentiteten eller könsuttrycket kan leda till diskriminering:

- En tredjedel av de transpersoner som deltog i undersökningen hade under de 12 månaderna före undersökningen upplevt diskriminering i samband med att de visat sitt ID-kort eller annat officiellt dokument som anger personens kön.
- Nästan nio av tio (87 %) uppger att lättare juridiska procedurer för erkännande av önskat kön skulle hjälpa dem att känna sig tryggare med att leva som transperson.

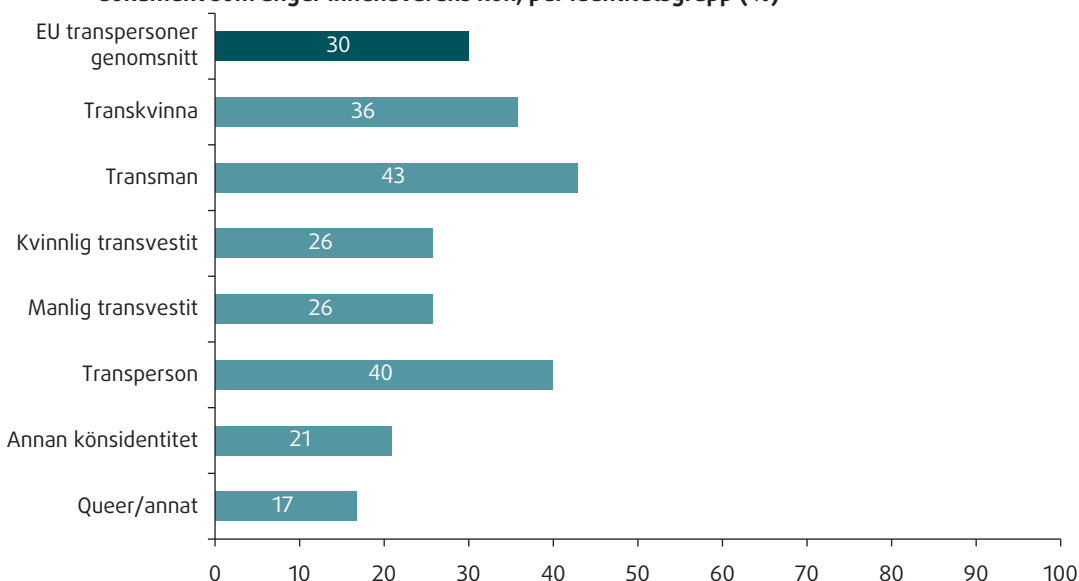
"Det finns bara 35 länder i Europa som har lagar om att erkänna transpersoners könsidentitet. Det är de facto olagligt att vara transperson i 14 länder, eftersom dessa inte medger erkännande. I 21 av Europas länder kräver lagen att transpersoner genomgår sterilisering innan ett juridiskt könsbyte kan godkännas. Andra krav som ställs kan vara en diagnostiserad psykisk störning, medicinsk behandling och korrigerande kirurgi, bedömning av den tid personen levt i sin nya könsidentitet, om han/hon är ensamstående eller frånskild. Sådana krav kränker en persons värdighet, fysiska integritet, rätt att bilda familj och rätt att slippa förnedrande och inhuman behandling."

Transgender Europe (TGEU) (2014), Trans Rights Europe Map & Index 2014, www.tgeu.org/Trans_Rights_Europe_Map

I Europarådets rekommendation CM/Rec(2010)5 understryks att medlemsstaterna bör vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att en persons ändrade könstillhörighet erkänns rättsligt inom alla områden av livet, särskilt genom att göra det möjligt att snabbt, transparent och enkelt byta namn och kön i allmänna handlingar. Där fastställs också att "tidigare krav, som bland annat avser fysiska förändringar, för rättsligt erkännande av ändrad könstillhörighet bör ses över med jämna mellanrum så att kränkande krav kan undanröjas".

Många transpersoner löper hög risk för fysisk och psykisk ohälsa. Flera studier har visat att många transpersoner har självmordstankar, lider av depression, ångest, självskadebeteende och även försöker begå självmord.

Figur 10: Känt sig diskriminerad i en situation där man tvingats visa sitt ID-kort eller annat officiellt dokument som anger innehavarens kön, per identitetsgrupp (%)

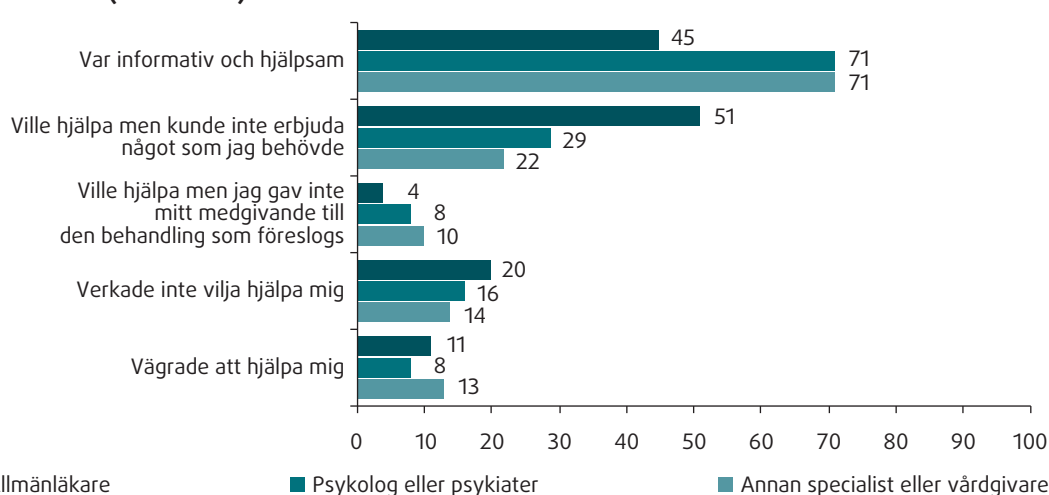

Fråga: C4. Under de senaste 12 månaderna, har du personligen känt dig diskriminerad för att du är transperson i någon av följande situationer: - K. När du har visat ditt ID-kort eller annat officiellt dokument som anger ditt kön

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen och som under de 12 månaderna före undersökningen varit tvungna att uppvisa ett officiellt dokument som anger innehavarens kön.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

Figur 11: Transpersoners erfarenheter i samband med att ha sökt hjälp i relation till sin transpersonlighet (% av fallen)

Frågor: TR1. Har du någonsin sökt psykologisk eller medicinsk hjälp för att du är en transperson? Ja.

TR3. Från vem har du sökt hjälp och vad blev resultatet? (Vårdgivare och responskategorier enligt figuren, svarskategorin "inte tillämpligt" har uteslutits.)

Bas: Transpersoner som deltagit i hbt-undersökningen.

Källa: FRA, EU LGBT survey, 2012.

Några, men inte alla, transpersoner genomgår fysiskt könsbyte, könskorrigering, för att anpassa kroppen till den nya könsidentiteten.

Två av fem transpersoner som deltagit i undersökningen (39 %), särskilt låginkomsttagare och arbetslösa, har sökt medicinsk eller psykologisk hjälp i samband med sina könsidentitetsrelaterade behov. Erfarenheterna när man sökt hjälp är mycket olika, sju av tio (71 %) rapporterar positiva erfarenheter av psykologer, psykiatriker eller andra specialister eller vårdgivare. Antalet nöjda går dock ned till mindre än hälften (45 %) när det gäller kontakter med allmänläkare. En av fem (20 %) anger att deras allmänläkare inte verkade vilja hjälpa dem, medan en av tio (11 %) uppgav att läkaren helt enkelt vägrade hjälpa dem.

Hälften (52 %) av dem som inte sökt medicinsk eller psykologisk hjälp anger att de inte vill ha eller inte behöver hjälp. I grupperna manliga och kvinnliga transvestiter, annan könsidentitet och queer/annat finns de flesta av de respondenter som inte vill ha/behöver hjälp. En tredjedel av transmännen (33 %) och något fler av transkvinnorna (37 %) anger också att de inte vill ha psykologisk eller medicinsk hjälp för att de är transpersoner. De respondenter som säger sig vilja ha eller behöva psykologisk eller medicinsk hjälp, men hittills inte har sökt det, anger många skäl till varför man inte sökt hjälp, exempelvis att man inte vågat, att man inte vet vart man ska vända sig eller att man är rädd för fördomar hos rådgivaren. Nästan fyra av fem (79 %) transpersoner uppgav att fler möjligheter för medicinsk behandling skulle hjälpa dem att känna sig tryggare med att leva som transperson.

FRA:s yttrande

Att garantera rättsligt erkännande av kön

Undersökningens resultat visar att problemen med att få identitetshandlingar som motsvarar könsidentiteten och könsuttrycket skapar hinder i det vardagliga sociala livet för många transpersoner. EU:s medlemsstater bör se till att garantera fullständigt rättsligt erkännande av en persons önskade kön, däribland byte av förnamn, socialförsäkringsnummer och andra könsindikatorer i ID-handlingar.

Förfaranden för erkännande av kön bör vara tillgängliga, öppna och effektiva och garantera respekt för mänsklig värdighet och frihet. I synnerhet ska inte skilsmässa eller medicinska åtgärder som sterilisering krävas i förfaranden för rättsligt erkännande av kön.

EU:s medlemsstater bör till fullo godkänna handlingar och beslut som utfärdats av andra EU-medlemsstater på området för rättsligt erkännande av kön, för att göra det lättare för transpersoner att utnyttja rätten till fri rörlighet i EU.

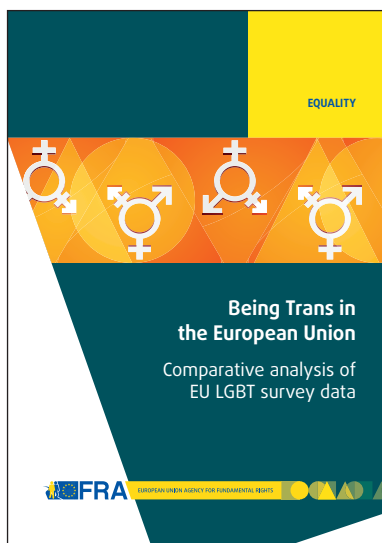
Metod

Undersökningen om hbt-personer i EU genomfördes under 2012 med hjälp av ett anonymt webbaserat frågeformulär som i första hand marknadsfördes via internet och sociala hbt-medier. Denna metod ledde till att man fick in den hittills överlägset största samlingen i Europa och världen med empirisk information om hbt-personer. Rapporten och denna sammanfattning ger en bild av uppfattningar, erfarenheter, synpunkter och åsikter hos transpersoner som fyllt 18 år, använder internet, har fått information om undersökningen och bestämt sig för att delta i den. Även om resultatet inte kan sägas vara representativt för alla transpersoner som finns i EU, gör det stora urvalet ändå det sannolikt att de tendenser som undersökningsresultatet visar i stor utsträckning speglar situationen för EU:s transbefolkning.

För undersökningen användes en viktningmetod för att balansera avsaknaden av tillförlitliga uppgifter om den proportionella andelen transpersoner i EU:s befolkning och för att minska effekterna av överrepresentation från vissa medlemsstater i det totala urvalet. Detta förfarande ska säkerställa att synpunkterna från varje EU-medlemsstat representeras i undersökningsresultatet i proportion till landets befolkning. För att göra detta antogs att den procentuella andelen transpersoner som deltog i undersökningen och trans-undergrupperna bland alla undersökningens respondenter är densamma i alla EU-medlemsstater och beräkningarna grundades på detta antagande (för en fullständig beskrivning, se bilaga 2 till huvudrapporten).

Mer information om metodiken finns i bilaga 1 till FRA:s fullständiga rapport om transpersoner – *Being Trans in the European Union: Comparative analysis of EU LGBT survey data (2014)* – se: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/being-trans-eu-comparative-analysis>.

Transpersoner, eller personer vars könsidentitet och/eller könsuttryck skiljer sig från det kön de tilldelats vid födseln, möter ofta diskriminering, trakasserier och våld i hela Europeiska unionen i dag. Denna realitet skapar fruktan som leder till att många döljer sitt sanna jag. I rapporten granskas frågor om likabehandling och diskriminering på två grunder, nämligen sexuell läggning och könsidentitet. Här analyseras uppgifter från 6 579 transpersoner som valt att delta i undersökningen om homosexuella, bisexuella och transpersoner i EU (EU LGBT Survey), den hittills största samlingen av empiriska bevis på detta område. I sin analys fann FRA att transpersoner, med få undantag, var den undergrupp av hbt-personer som rapporterade den högsta nivån av diskriminering, trakasserier och våld.

Alla människors rätt till jämlik och fullständig delaktighet i samhället utan diskriminering är en förutsättning för inkluderande och sammanhållande samhällen. I detta avseende ger undersökningens resultat en bild av en oroande verklighet. De visade att jämställdhet för transpersoner än så länge är ett svåruppnåeligt mål. Den här rapporten kommer dock i en tid då allt fler EU-länder vidtar åtgärder för att främja och skydda även transpersoners grundläggande rättigheter. De uppgifter som samlats in och analyserats i denna undersökning bör vara till nytta för politiker och beslutsfattare i deras strävan att utforma lagstiftning, politik och strategier som värnar om dessa rättigheter.

Mer information:

Den fullständiga FRA-rapporten om transpersoner – *Being Trans in the European Union: Comparative analysis of EU LGBT survey data (2014)* – finns på <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/being-trans-eu-comparative-analysis> (på engelska).

Den fullständiga rapporten om resultaten från undersökningen om hbt-personer i EU – *EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey - Main results (2014)* – finns på <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-main> (på engelska).

Sammanfattningen av undersökningen om hbt-personer i EU – *EU LGBT survey – European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey – Results at a glance (2013)* – finns på <http://fra.europa.eu/en/publication/2013/eu-lgbt-survey-european-union-lesbian-gay-bisexual-and-transgender-survey-results> (på engelska, franska och tyska).

En översikt över FRA:s verksamhet på området hbt-frågor finns på <http://fra.europa.eu/en/project/2011/homophobia-transphobia-and-discrimination-grounds-sexual-orientation-and-gender> (på engelska).

Publikationsbyrå

© Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, 2014
Photo: © Shutterstock

ISBN 978-92-9239-748-7

FRA – EUROPEISKA UNIONENS BYRÅ FÖR GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Österrike
Tfn +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

